

Nr 1089

Av herr Hermansson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 38, med förslag till lag om pensionstillskott, m. m.

(Lika lydande med motion nr 952 i Första kammaren)

Den förutsedda fortsatta förbättringen av folkpensionerna, efter det att planen för pensionshöjningarna fram till och med år 1968 blivit uppnådd, föreslås i prop. nr 38 1969 gälla de pensionärer som inte har någon tilläggs-pension alls eller endast en ringa sådan. Sett från synpunkten att i så mycket högre grad kunna höja standarden för dem som främst behöver en standardförbättring kan detta accepteras. Frågan om att ge denna kategori folkpensionärer en pensionsutfyllnad togs redan år 1964 upp i en kommunistisk riksdagsmotion. I motionen (nr II: 725) föreslogs en skyndsamt utredning om höjd folkpension för dem som endast har pensionen att leva av, så att denna skulle komma i nivå med pensionen för dem som får både folkpension och ATP. Det är beklagligt att riksdagen avvisade förslaget.

I det efterföljande redovisas skälen varför vi anser det föreliggande förslaget om pensionstillskottens storlek och därmed målsättningen för den kommande tioårsperioden otillfredsställande. I förgrunden vill vi dock ställa situationen för de handikappade, förtidspensionärer och personer med förtida pensionsuttag.

Pensionstillskotten bör vara oreducerade

Propositionen följer utredningens förslag om att pensionstillskotten skall reduceras i samma mån som grundförmånen. Om sålunda en förtidspensionär får $\frac{1}{3}$ av full ålderspension skall han bara få samma andel av pensionstillskottet, d. v. s. 60 i stället för 180 kr. o. s. v. Det finns enligt vår mening inga bärande skäl till att grunda ställningstagandet på sådana formella »försäkringsmässiga bedömanden» som sker i propositionen. Det avgörande måste enligt vår mening vara hänsynstagandet till situationen för de *människor* det handlar om.

Propositionens förslag kommer i verkligheten att öka ojämlikheten mellan pensionärerna, vilket flera remissinstanser, bl. a. LO, också fastslår. Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka hänvisar till, att pensionär som gjort förtida uttag vid 63 års ålder får sin pension reducerad med 28,8 % =

3 844 kr. mot 5 400 kr. i full pension. Med uppnådda tio pensionstillskott reducerade med samma procenttal blir slutpensionen 5 124 kr. Differensen mellan pensionerna blir i förra fallet 1 556 kr. och vid slutpensionen år 1978 2 076 kr. Effekten blir som synes i princip densamma som när det på arbetsmarknaden gäller löneökningar med samma procenttal för såväl hög- som lågavlönade: *ojämlikheten skärpes*. »Varken inom kommittén eller i propositionen gör man sig besvär med att närmare se till vad bibehållandet av »relationerna mellan förmånerna» konkret betyder.

Med ett basbelopp på 6 000 kr. får en förtidspensionär med $\frac{1}{3}$ av full pension 1 800 kr., vilket naturligtvis inte går att leva av. Ett eventuellt arbete vid skyddad verkstad ger icke sådan inkomst att några pensionspoäng förvärvas. Den handikappade har inget perspektiv om en verklig trygghet på ålderns dagar, och i nuet får han eller hon nöja sig med reducerade pensionstillskott. Inte ens en person, som i en svår situation nödgas göra förtida pensionsuttag och som därefter råkar bli helt arbetsförmögen, exempelvis genom en trafikolycka, skall kunna förtidspensioneras utan måste för den återstående livstiden finna sig i en lägre pension. På denna punkt bör det enligt vår mening finnas möjlighet att övergå till förtidspensionering.

Sammanfattningsvis anser vi sålunda att pensionstillskotten bör vara reducerade i här berörda fall.

Förmåner för invalidiserade vid unga år

Kommittén har även haft till uppdrag att ta ställning till frågan om speciella förmåner till dem som invalidiserats i unga år. Dess slutsats är att den anser sig genom förslaget om pensionstillskott ha åstadkommit en lösning också för denna kategori. Socialstyrelsen anmäler i sitt remissyttrande att den för sin del *icke* delar denna uppfattning. Statens handikappråd kritiserar att frågan ännu en gång skjutits på framtiden och anför att detta uppskjutande inte kan få fortsätta. LO hänvisar till uttalandet i kommitténs betänkande att det, i samband med den översyn av familjepensionsfrågan som kommittén skall göra, kan bli aktuellt att återkomma med en slutbedömning av de speciella pensionsproblemen för dem som invalidiserats i unga år men understryker att denna fråga snarast måste lösas.

Propositionen ingår icke på dessa frågor och har inga förslag att komma med. Vi anser detta otillfredsställande. Under den fria motionstiden har vpk-motioner väckts nr (I: 230 och II: 259) i vilka en speciell förtidspensionsreform för denna kategori förordas. Frågan om förmånerna för dem som invalidiserats i unga år intar enligt vår mening en särställning och bör behandlas som en självständig fråga — ej som en del av familjepensionsfrågorna. Den bör därtill ges prioritet.

Inkomstprövningen

Vissa pensionsförmåner — exempelvis hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg — är förbundna med inkomstprövning. Propositionen ansluter sig till utredningens förslag om att höja det avdragsfria beloppet vid sidoinkomster för ensamstående pensionär från 1 700 kr. till 2 000 kr. och från 2 400 kr. till 3 000 kr. för ett pensionärspar. För inkomster över det avdragsfria beloppet föreslås reduktionen enhetligt till 50 %. Redan i betänkandet år 1965 om arbetsmarknadspolitiken (SOU 1965:9) förordades en korrigerig av dessa inkomstgränser i syfte att stimulera pensionärerna till att delta i arbetslivet. Till det nu föreliggande förslaget uttalar arbetsmarknadsstyrelsen tveksamhet om de föreslagna lättnaderna vid inkomstprövningen är tillräckliga för att i praktiken minska inkomstprövningens ogynnsamma verkningar. Styrelsen ger ett exempel på att vid en sidoinkomst av 4 400 kr. för en ensamstående, vilket motsvarar blygsamma 90 kr. i veckoinkomst, betyder de föreslagna reduceringsreglerna att ett bostadstillägg på 1 200 kr. helt och hållet bortfaller. Det finns därför stark anledning till att dela arbetsmarknadsstyrelsens skepsis på denna punkt.

Det vore sålunda i och för sig befogat att inkomstgränserna från vilka bostadstilläggen blir reducerade sättes ännu högre. En annan fråga kommer in i bilden. Det gäller tröskeleffekterna också i fråga om beskattningen av folkpensionerna. Varken utredningen eller propositionen berör närmare de beskattningseffekter som blir följderna av förslaget. I propositionen heter det att frågan om folkpensionärernas beskattning kommer att »anmälas» av chefen för finansdepartementet med anledning av förslagen om pensions-tillskott m. m. under vårriksdagen 1969. Härtill bör sägas att en förnyad översyn av riksskattenämndens tabell för de extra skattelindringsavdragen blir nödvändig för att undgå orimliga tröskeleffekter. Följande av riksdagens upplysningstjänst företagna beräkningar understryker detta.

En ensamstående pensionär med 3 000 kr. i bostadstillägg (Kbt) får efter reformens ikraftträdande enligt förslaget (folkp. 5 400 + 3 000 kbt. + 180 kr. pensionstillskott) 8 580 kr. skattefri inkomst. Pensionär i samma situation men med 2 000 kr. i sidoinkomst får i inkomst minus skatt 10 200 kr. = sidoinkomsten ger netto 1 620 kr. Med 4 400 kr. i sidoinkomst blir resultatet inkomst minus skatt 9 960 kr. = sidoinkomster ger netto endast 1 380 kr. Bostadstillägget är i detta fall samtidigt reducerat till 1 800 kr. Med 6 000 kr. i sidoinkomst är bostadstillägget reducerat till 1 000 kr. och inkomsten minus skatt 9 920 kr. = sidoinkomsten ger netto 1 340 kr. Med 8 000 kr. i sidoinkomst beviljas inget bostadstillägg och inkomsten minus skatt blir 10 304 kr. = sidoinkomsten ger netto 1 724 kr.

De kommunala bostadstilläggens storlek har givetvis en väsentlig inverkan på standarden för pensionärerna. Siffran 2 400 kr. i bostadstillägg förekommer i propositionen, vilket ter sig underligt eftersom av 900 kommuner 748 utbetalar bostadstillägg om högst 1 500 kr. Kommunförbundet

har utfärdat rekommendation till landets kommuner om grunderna för de kommunala bostadstilläggen. Med hänsyn till kommunernas finanser vore vida effektivare att — som föreslås i en vpk-motion vid årets riksdag — utge ett statligt grundbidrag förbundet med villkor rörande reglerna för bostadstilläggens utformning. En remissinstans har ifrågasatt om inte bostadstillägget borde grundas på procent av basbeloppet, och ytterligare andra är inne på att anknyta detta till det statliga bostadsstödet. Vi har för vår del inga erinringar mot att frågan i sin helhet blir föremål för närmare överväganden.

Pensionstillskottens utformning

I propositionen föreslås att pensionstillskottet skall utgöras av 3 % på basbeloppet, som avrundats till 6 000 kr. vilket sålunda gör 180 kr. Tio pensionstillskott gör 1 800 kr. vid periodens slut år 1978; om en person vid reformens ikraftträdande har exempelvis 900 kr. i ATP får denna ett pensionstillskott om 180 kr. intill dess att garantinivån 1 800 kr. nåtts, vilket sålunda i detta fall sker år 1973. Från pensionstillskottet avräknas ATP-pension om denna tillsammans med tillskottet överstiger garantinivån.

Huruvida denna pensionsreform är tillfredsställande och målsättningen för en tioårsperiod kan anses acceptabel bör enligt vår mening besvaras från följande utgångspunkter:

1. Berör pensionsförbättringen åtminstone i huvudsak dem som rimligen borde få del av ett standardlyft — eller är den för snävt tilltagen?
2. Kan 180 kr. i pensionstillskott sett i dagens penningvärde anses vara ett väl avvägt belopp?

Svaret på den första frågan ges om man granskar vad en tilläggs pension på 1 800 kr. representerar i medelinkomst under pensionstagarens aktiva tid som löntagare. En ATP-pension av denna storlek får anses motsvara en medelinkomst på brutto ca 12 000 kr. Som bekant hävdas från fackligt håll att som låglöner bör betraktas timförtjänst på något under 10 kr. eller mellan 19 000—20 000 kr. i årsinkomst. Pensionär som under den aktiva tiden haft medelinkomst på 12 000 kr. lär inte ha kunnat sparat något till sin ålders dagar!

Till den andra frågan räcker det med en hänvisning till vad slutpensionen 7 200 kr. för ensamstående och 12 000 kr. för pensionärspär ger i kronor räknat per dag exklusive bostadstillägg. I förra fallet knappt 20 kr. och i det senare knappa 33 kr. om dagen.

Framför allt pensionsförbättringens begränsning, som följer av att garantinivån sättes till 1 800 kr., men också vad förbättringen ger i kronor räknat talar för att propositionens förslag förbättras. Pensionärernas riksorganisation vill ha tioårsplanen genomförd på fem år, vilket naturligtvis betyder en avsevärt brantare pensionsförbättring — men *vidgar* icke antalet som kan få del av förbättringen. Vi föreslår att garantibeloppet grun-

das på 4 % av basbeloppet. Det betyder 240 kr. i årligt pensionstillskott eller inalles 2 400 kr. fram till år 1978. En sådan pensionsförbättring svarar också i högre grad mot förbättringarna under den gångna tioårsperioden.

På grund av okända faktorer när det gäller förtidspensionerade, förtida uttag, hustrutillägg och änkepension föreligger svårigheter att ange vad kostnadsökningen för oreducerade pensionstillägg uppgår till. Ett avrundat belopp som förslagsanslag för budgetåret 1969/70 torde inte komma att i någon särdeles grad slå fel från de verkliga kostnaderna, varefter vederbörande statliga myndigheter förutsättes fullfölja beräkningen härvidlag. Exklusive kostnaden för oreducerade pensionstillskott betyder en höjning av garantinivån till 4 % av basbeloppet för budgetåret 1969/70 269,1 milj. kr. mot 193,1 milj. kr. enligt propositionen eller 76,1 milj. kr. i merkostnad. För återstående år av perioden blir merkostnaden:

1970/71	151,2 mkr.
71/72	222,7
72/73	270,3
73/74	351,4
74/75	408,7
75/76	456,0
76/77	501,2
77/78	536,1
78/79	552,1

Vi anser icke merkostnaden enligt i denna motion förordade förslag vara av den storleksordning att kostnadsmässiga skäl kan åberopas mot ett genomförande av en sådan vidsträcktare reform. Med hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 38 år 1969 måtte besluta:

1. Att pensionstillskotten skall utgå med belopp grundade på 4 procent av basbeloppet och att Förslag till Lag om pensionstillskott i denna del av 2 § erhåller följande lydelse:

2 §.

Pensionstillskott utgör *fyrtio* procent av basbeloppet.
 Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

den 1 juli 1969—den 30 juni 1970	fyra,
» » » 1970— » » » 1971	åtta,
» » » 1971— » » » 1972	tolv,
» » » 1972— » » » 1973	sexton,
» » » 1973— » » » 1974	tjugo,

Motion i Andra kammaren, nr 1089 år 1969

den 1 juli 1974— den 30 juni 1975 tjugofyra,
» » » 1975— » » » 1976 tjuugoåttå,
» » » 1976— » » » 1977 trettioåttå,
» » » 1977— » » » 1978 trettioåttå procent av
basbeloppet.»

2. Att pensionstillskotten skall utgå med oreducerade be-
lopp åven till förtidspensionerade personer som uppbår för-
tida uttag av ålderspension samt till dem som erhåller ånke-
pension.

Vederbörande lagutskott förutsåttas utarbetta förslag till
lagtext.

3. Att riksdagen för budgetåret 1969/70 till folkpensioner
beviljar ett förslagsanslag av 6 590 miljoner kronor.

Stockholm den 9 april 1969

C. H. Hermansson (vpk) Eivor Marklund (vpk) Gunvor Ryding (vpk)
